

Debatt

Praktiknära forskning – ett område med vind i ryggen!

Camilo von Greiff

Myndighetschef Skolforskningsinstitutet

Kontakt: camilo.von.greiff@skolfi.se

Det ligger i tiden att Pedagogisk Forskning i Sverige initierar en debatt om praktiknära forskning på skolans område. Även om det återstår stora utmaningar för fältet, inte minst finansiella, så finns det mycket att glädjas åt i dagens utveckling. Som redaktionen beskriver i sin inledning (Redaktionen för Pedagogisk Forskning i Sverige, 2020) har den praktiknära forskningen för yrkesverksamma i skolan över hundra år på nacken. Frågan är dock om det inte är först nu som området ordentligt bryter ny mark och verkligen är på väg att bli det framväxande paradig som redaktionen förutspår. Persson (2020) tycks i sitt inlägg höja ett ögonbryn åt Skolforskningsinstitutets beskrivning om att det råder en ”överväldigande enighet” om att den praktiknära forskningen är en av lösningarna för att stärka professionens och lärarutbildningarnas grund. Och visst, med en sådan beskrivning följer en stor bevisbörda. Men med i närtid tagna statliga initiativ finns som jag ser det många skäl att förhålla sig optimistisk till utvecklingen. Det gäller bland annat Skolforskningsinstitutets inrättande och tillkomsten av försöksverksamheten ULF-projektet. Till det kommer att flera offentliga utredningar och internationella organisationer som OECD alla pekar på betydelsen av praktiknära forskning och förhoppningsvis får genomslag för detta.

Det kanske starkaste skälet till att se framtiden an med tillförsikt för oss som tror på den praktiknära forskningens betydelse är dock de många positiva signaler som vi på Skolforskningsinstitutet får från forskarna själva. Det är uppenbart att det sker en rörelse ute på lärosätena med ett ökat intresse för praktiknära forskning. På institutet är det inte bara något som vi uppfattar när

vi lägger örat till marken. Vi ser det svart på vitt i det att vi behåller ett högt söktryck för vår utlysning trots att få projekt kan beviljas bidrag. Den gamla ”sanningen” att praktiktäna forskning håller en lägre vetenskaplig kvalitet än grundforskning och därmed anses mindre viktig och statusfylld känns alltmer daterad.

Men självklart saknas inte utmaningar. Resurser är, trots de statliga satsningar som beskrivs ovan, en evig fråga och här är den statliga finansieringen via forskningsråden fortfarande blygsam. Det är vidare bekymmersamt att det inte går att härleda basanslagens fördelning till praktiktäna forskning, då det ju är här de stora pengarna finns. Men låt oss för en gångs skull inte uppehålla oss vid finansieringen.

Vikten av gemensamma definitioner av vad praktiktäna forskning är ska inte överdrivas men inte heller underskattas. Det *är* viktigt, menar jag, att innebörden är tydlig och att det framgår vilka skillnaderna är de gånger som olika aktörer lägger in olika betydelser i begreppet. Det var därför intressant att ta del av diskussionen i Serder och Malmström (2020) om olika definitioner – och benämningar! – på praktiktäna forskning. Att de frågor som beforskas kan härledas till de verksammas behov är en viktig aspekt och vad jag kan bedöma en allmänt accepterad grundförutsättning för den praktiktäna prägeln på forskningen. Serder och Malmström sätter dock fingret på svårigheten i att karakterisera begreppet. De pekar också på att det finns glidningar i vad olika aktörer kan mena med att förskollärare och lärare är *involverade* i ett forskningsprojekt. Beroende på ambitionsnivå kan det täcka in allt från att som verksam ha en mycket begränsad roll i den forskning som bedrivs, till att vara en del av forskarlaget och uppbära finansiering från forskningsfinansiären. En sådan roll som *medforskande förskollärare eller lärare* är något som vi uppmuntrar i våra utlysningar, men inte ställer som krav. Istället kräver vi upprättade avtal eller avsiktsförklaringar mellan forskargruppen och den verksamhet där forskningen ska bedrivs. Den forskning som vi finansierar ska präglas av insikten om att både professionens och forskarnas erfarenheter har betydelse för att ny kunskap ska utvecklas. Det blir som jag ser det en intressant fråga under områdets fortsatta framväxt att se hur professionens *involvering* de facto gestaltas i forskningsprojekten, och om detta föranleder behov från forskningsfinansiärens sida att ännu tydligare karakterisera denna involvering. Denna fråga är även väl värd att fundera på utifrån resonemanget i Persson (2020) om hur närhet och distans mellan forskare och verksamma behöver samverka i olika dimensioner för att generera god forskningskvalitet. I detta härad lyfter även Wedin (2020) ett viktigt dilemma kring hur forskning kan och bör bedrivs i kontexter där den undervisning som beforskas är av mindre god kvalitet.

Om det finns mycket att glädjas åt vad gäller den praktiktäna forskningens etablering och status finns det även skäl till oro. Hur kan denna forskning tas om hand och omsättas i verksamheten? För det ju inte för forskningens egen

skull, lika lite som för professionens egen skull, som den praktiktära forskningen i första hand behöver fortsätta förstärkas. Utan för att, som SOU 2018:17, s. 161, mycket riktigt påpekar, ”för att det leder till bättre verksamhetskvalitet!”

Det finns enligt UKÄ:s utvärderingar betydande förbättringspotential på flera lärarutbildningar vad gäller att utveckla studenternas kännedom och kunskaper om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen. Med andra ord, förmågan att kunna använda kunskap från forskning som ett redskap för att reflektera över och utveckla kvaliteten i undervisningen. Det tycks även finnas stora brister i verksamma förskollärares och lärares förutsättningar att kollegialt hinna reflektera över och planera undervisningen (Nordgren m.fl., 2019), även om rektorerna inte ger samma bild (Nordgren m.fl., 2020, 8 augusti).

Det är av största betydelse att alla aktörer bidrar till att de verksamma kan rusta sig med förståelse för vad forskning är, och en förmåga att kunna tolka forskningsresultat för att kunna utgå ifrån vad forskningen säger – en slags allmänbildning om forskning. Det ger inte bara förutsättningar för att förfina och utveckla redan god undervisning utan även för att stå emot svagt underbyggda pedagogiska modeflugor som riskerar att få fäste och alltför oreflekterat användas och spridas i förskolan och skolan. Ett litet strå till stacken hoppas vi på Skolforskningsinstitutet bidra med senare i höst när vi lanserar en rapport avsedd för förskollärares och lärares kollegiala diskussioner om vad forskning i skolans värld är, vilka styrkor och svagheter de olika forskningsdesigner som används har och vilka kritiska frågor man kan ha med sig när man läser forskning.

REFERENSLISTA

- Nordgren, Kenneth, Kristiansson, Martin, Liljekvist, Yvonne & Bergh, Daniel (2019). *Lärares planering och efterarbete av lektioner – Infrastrukturer för kollegialt samarbete och forskningssamverkan*. Karlstad University Studies 2019:11.
- Nordgren, Kenneth, Bergh, Daniel, Duek, Susanne & Liljekvist, Yvonne (2020, 8 augusti). Lärare och rektorer verkar leva i skilda världar. *Dagens Nyheter*, Debatt, tryckt källa.
- Persson, Anders (2020), Dubbel närhet och distans behövs inom praktiktära forskning, *Pedagogisk Forskning i Sverige* (publicerad ahead of print), <https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/2547/2275> (9 september 2020)
- Redaktionen för Pedagogisk Forskning i Sverige (2020). DEBATT 2020 ”Praktiktära forskning – ett paradigmskifte på gång?” – en introduktion. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 25(1), 100-101.

Serder, Margareta & Malmström, Martin (2020). Vad talar vi om när vi talar om praktikhä forskning?. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 25(1), 106-109.

SOU 2018:17. *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling*, tryckt rapport.

Wedin, Åsa (2020). Att hantera mindre goda exempel – dilemma för praktikhä forskning, *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 25(1), 102-105.